

بروزترین و برترین
سایت کنکوری کشور

WWW.KONKUR.INFO

Konkur
.info

<https://konkur.info>

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

درس مربوطه: علوم فنون درس ششم (مجاز)
پایه: یازدهم

<https://konkur.info>

✳ در بیت زیر:

برآشفت ایران و برخاست

کرد همی هر کسی کرد ساز نبرد
(فردوسی)

✓ واژه ((ایران)) در معنایی غیر از معنای خودش به کار رفته است .
ایران ، معنایی حقیقی دارد که همان مفهوم ((کشور ایران)) ، وطن و
محل زندگی ما است ؛ اما در این بیت معنای واقعی کشورمان ایران
مورد نظر نیست ؛ بلکه معنایی دیگر یعنی ((سپاه با مردم ایران)) مورد
نظر شاعر بوده است .

✳️ **مجاز** ، کاربرد واژه ، **در معنای غیر حقیقی** آن است . کاربرد کلمات در معنای مجازی در زبان محاوره و گفت و گوی روزانه بسیار است . وقتی می گوئیم : « حوض بزرگ است » ، « حوض » در معنای اصلی خود به کار رفته است ؛ اما هنگامی که می گوئیم : « حوض یخ زد » ، منظور آب حوض است ؛ به عبارت دیگر ، واژه حوض را که معنای **حقیقی یا اصلی** دارد ، به کار برده و آب را که معنای **غیر حقیقی** آن است ، اراده کرده ایم .

○ البته دریافت معنی غیر حقیقی واژه بر اساس « **علاقه یا پیوند** » بین آن معنا با معنای حقیقی به ذهن می آید و چنین لازم است « **قرینه ای** » در کلام باشد.

✓ معنای غیر حقیقی (**مجازی**) دریافت شود . علاقه ، رابطه و پیوندی است که میان معنای حقیقی و غیر حقیقی یک واژه وجود دارد و قرینه ، نشانه ای در کلام است که ذهن خواننده را از معنای حقیقی دور می سازد و به سوی معنای غیر حقیقی آن سوق می دهد .

☼ در جمله بالا ، « **حوض** » در معنای « **آب** » به کار رفته و « **یخ زدن** » قرینه ای است که ما را از معنای اصلی آن دور می کند . بین « **حوض** » و « **آب حوض** » نیز علاقه و پیوندی هست که حوض را گفته ایم و آب حوض را اراده کرده ایم.

☀ در مثال : جهان خوردم و کارها راندم

بییهقی

✓ جهان در معنای اصلی خود نیست و نعمت های جهان
منظور است که این کاربرد را از قرینه ((خوردن)) متوجه می
شویم . بین واژه جهان و نعمت های جهان نیز پیوند وجود دارد

○ همچنین در بیت زیر واژه « بیت » کاربرد مجازی دارد

☀ به یاد روی شیرین بیت می گفت

چو آتش تیشه می زد، کوه می سفت

نظامی

☀️ **معنای حقیقی یا اصلی** : کوچکترین واحد کلام موزون و شاعرانه

☀️ **معنای غیر حقیقی** : سخن شاعرانه

✓ چنین کاربردهایی را در سخن شاعرانه و نیز کلام عادی بسیار سراغ داریم ، زبان فارسی به طور گسترده از معانی مجازی در ادای مقاصد خویش بهره می گیرد .

☀️ در بیت زیر سه واژه در معنای غیر حقیقی یا مجازی به کار رفته اند

○ خروشی برآمد ز دشت و ز شهر

غم آمد جهان را از آن کار بهر

فردوسی

✳ در معنای مجازی ، گاهی نیز واژه ای را به کمک علاقه شباهت ، به جای واژه دیگر به کار می برند ؛ برای مثال ، به جای چشم، به دلیل شباهت ، آن را باگل نرگس می گویند نرگس یعنی واژه ای را به دلیل شباهت به جای واژه ای دیگر به کار می گیرند را این گونه کاربرد مجاز مهم ترین نوع مجاز است: 🖱🖱🖱

○ از من غمزده دل می طلبد غمزه دوست

دوستان دلبر ما **نرگس** گویا دارد
وفایی

✳ معنای حقیقی نرگس، گلی با گلبرگ های سفید و معنای غیر حقیقی آن ((چشم)) می باشد

چند نمونه دیگر مجاز ✨

○ نماند بر این رزمگه زنده کس
تو را از هنر ها زیان است و پس

○ چنان در خشم شد خسرو، ز فرهاد
که حلقش خواست آزدن به پولاد

○ گر نبندی زین سخن تو خلق را
آتشی اید بسوزد خلق را

○ بیزارم از پیاله، وز ارغوان و لاله
ما و خرویش ناله، کنجی گرفته تنها

بروزترین و برترین
سایت کنکوری کشور

WWW.KONKUR.INFO

Konkur
info

<https://konkur.info>